

ANALYSENOTAT

Et flertal af kommunerne vejleder forbrugerne til at sortere drikkevaredåser som affald

Barriere for cirkulær økonomi for drikkevaredåser

Over halvdelen af landets kommuner vejleder forbrugerne til at sortere drikkevaredåser som affald i husstandenes metalbeholdere. Også selvom pant er obligatorisk på stort set alle drikkevaredåser, der sælges i Danmark. Det viser en ny kortlægning af kommunernes sorteringsvejledninger.

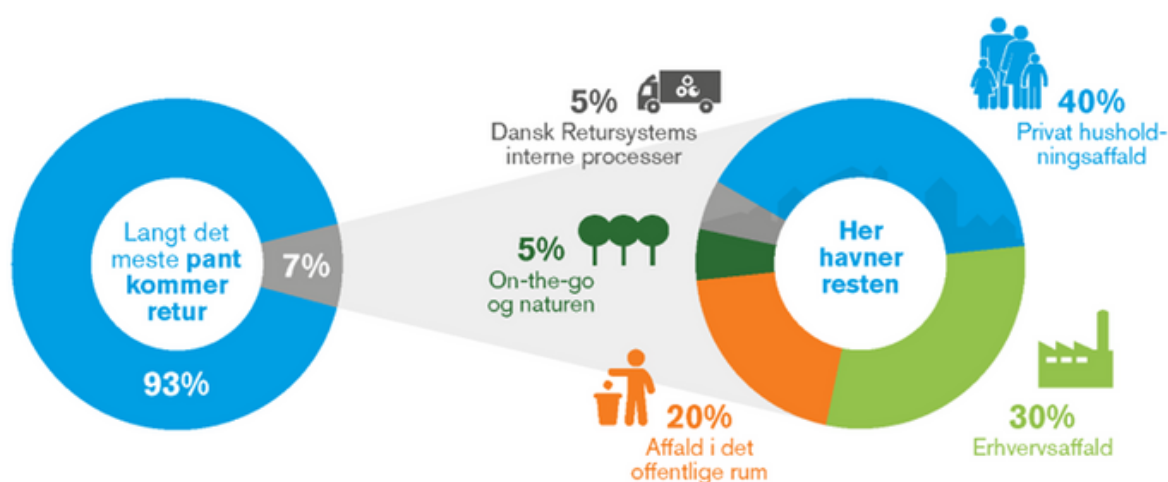
Op mod 36,5 mio. drikkevaredåser med pant går derfor uden om pant- og retursystemet og ender i husstandenes affaldsbeholdere. Forkerte sorteringsvejledninger udgør en barriere for den cirkulære økonomi for drikkevareemballager i Danmark.

Dansk Retursystem opfordrer kommunerne til at rette sorteringsvejledninger og oplyse forbrugerne om, at miljøgevinsten er større ved at aflevere drikkevaredåser i pant- og retursystemet.

36,5 mio. drikkevaredåser fejlsorteres som metalaffald

Pant- og retursystemet udgør en effektiv cirkulær infrastruktur med en af de højeste returprocenter i verden. I dag kommer 93 pct. af de solgte flasker og drikkevaredåser med pant retur og genanvendes til nye dåser og flasker.

Der er altså fortsat 7 pct. flasker og drikkevaredåser med pant, som ikke kommer retur. Tidligere analyser viser, at ca. 40 pct. af de manglende flasker og dåser ender i husholdningsaffaldet. Det betyder, at ca. 59 mio. flasker og drikkevaredåser ender i husholdningsaffaldet. Tallene er estimeret baseret på forskellige typer analyser.

Størstedelen af de tabte drikkevareemballager er formentligt drikkevaredåser, da de antalsmæssigt udgør den største andel i pant- og retursystemet. Antages en ligelig fordeling af de "tabte" emballager på tværs af materialer og "tabssteder", betyder det, at ca. 36,5 mio. drikkevaredåser ender i husholdningsaffald – rest- eller metalaffald eller på genbrugspladser (se fodnote).

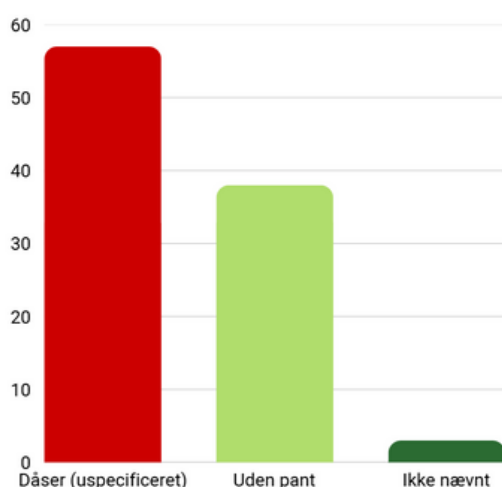
Dansk Retursystem er forpligtet til at arbejde for, at flest mulige drikkevareemballager med pant kommer retur, herunder dåser. Som et led i den indsats og for at undersøge baggrunden for, at ca. 40 pct. af drikkevareemballagerne ikke pantes, har Dansk Retursystem kortlagt de sorteringsvejledninger, kommunerne og deres forsyningsselskaber bruger til at informere om korrekt affaldssortering.

7 pct. af de returnerede emballager svarer til 147 mio. styk emballager, hvoraf 40 pct. antages at ende i husholdningsaffaldet svarende til 58,8 mio. styk emballager (2024). I 2024 modtog Dansk Retursystem 62 pct. dåser. Lægges dette til grund for fordelingen estimeres ca. 36,5 mio. dåser at blive fejlsorteres som affald, herunder metalaffald.

Kommuner kalder på dåserne – uanset om de er med pant eller ej

Analysen viser, at 57 af landets 98 kommuner vejleder forbrugerne til at sortere deres aluminiumsdåser – disse er refereret til som "drikkeåser" og "øl- og sodavandsåser" – som affald i metalbeholderen. Faktisk er det kun Rødovre, Dragør og Holbæk Kommune, som holder sig fra at nævne noget med dåser i deres sorteringsvejledninger.

Antal kommuner, der vejleder dåser i metalaffald

Som udgangspunkt er der pant på langt de fleste drikkevareåser, der markedsføres i Danmark. Det er politisk bestemt og reguleret i pantbekendtgørelsen, hvilke produkter der er omfattet af pant- og retursystemet i Danmark.

I dag er øl, sodavand, kildevand, energidrikke, juice og saft mv. omfattet. Det er kun kakaomælk og andre mælkeholdige produkter samt vin, der er undtaget. Disse produkter er kun i begrænset omfang på drikkevareåser.

Metoden bag kortlægningen

Kortlægningen er baseret på de sorteringsvejledninger, kommunerne henviser til på deres websites. Kortlægningen er alene baseret på sorteringsvejledninger til husstanden, dvs. vejledning til sortering på genbrugspladser er ikke omfattet af kortlægningen.

Kommuner og forsyningsselskaber har typisk flere kommunikationskanaler til at informere om affaldssortering. Det er således muligt, at en kommune kommunikerer på forskellige måder afhængig af kanal. Sorteringsvejledningen er valgt, da den er grundproduktet, som alle kommuner har og bruger – og typisk er det et dokument, som øvrig kommunikation er baseret på og/eller henviser til.

Der, hvor kommunerne har overladt håndteringen af sorteringsvejledningerne til deres affalds- og forsyningsselskaber eller henviser direkte til disse, er det deres vejledninger, som er anvendt i kortlægningen. Der er ganske få undtagelser, hvor visse kommuner og forsyningsselskaber ikke stiller en sorteringsvejledning til rådighed, men har i stedet en søgefunktion – her er der søgt på "drikkeåser" samt "øl- og sodavandsåser". Da størstedelen af drikkevarer er pantbelagte i Danmark, kategoriseres "drikkevareåser" og "øl- og sodavandsåser" som værende alle dåser medmindre "uden pant" er angivet.

I 57 kommuner vejledes forbrugerne til at sortere disse typer drikkevareåser som metalaffald. 38 kommuner nævner, at det alene er dåser "uden pant", som bør sorteres som affald, mens tre kommuner ikke nævner eller viser drikkevareåser, hvilket er kategoriseret som "ikke nævnt". Gennemgangen er foretaget i januar 2026.

Når kommuner og forsyningsselskaber vejleder borgerne til fejlsortering af drikkevaredåser, er det med til at normalisere en forkert og miljømæssig uhensigtsmæssig adfærd – også selvom nogle forbrugere ikke orienterer sig i vejledningerne, og udbetaling af pantpenge har større betydning for forbrugernes adfærd.

Dansk Retursystem noterer, at 23 pct. af danskerne "tror, der er nogenlunde samme miljøgevinst" ved affaldssortering og pant (se fodnote). Denne opfattelse legitimeres af flertallet af kommuner og forsyningsselskaber, hvormed det bliver vanskeligere at skubbe forbrugernes adfærd i en bedre retning rent miljømæssigt og sikrer, at færre dåser ender i husholdningsaffald.

Hver gang en drikkevaredåse tages ud af pant- og retursystemets kredsløb, svækkes den cirkulære økonomi. Danmark er i forvejen udfordret, da landets økonomi kun vurderes at være 4 pct. cirkulær jf. Circularity Gap Report, 2021.

Sorteres drikkevaredåser som metalaffald, downcycles drikkevaredåserne til produkter i lavere kvalitet. I pant- og retursystemet bliver flasker og drikkevaredåser genanvendt til nye igen og igen i såkaldt "closed loop", hvor materialernes høje fødevarekvalitet bevares. Udover at sænke klimabelastningen, reducerer genanvendelsen også behovet for nye jomfruelige råstoffer og dermed miljøpåvirkningen fra den minedrift, det kræver at udvinde jordarten bauxit til ny aluminium.

Genanvendelse gavner klima og miljø

I 2024 returnerede danskerne 2,1 mia. tomme flasker og drikkevaredåser via det nationale pant- og retursystem. Genanvendelsen af de 2,1 mia. emballager sparede klimaet for 234.000 tons CO₂ i 2024.

99,7 pct. af de drikkevareemballager, der afsættes til recyclers, genanvendes til nye dåser og flasker i et såkaldt closed loop.

Det sparer 95 pct. af den udledning, en nyproduceret aluminiumsdåse 'koster' klimaet. Når drikkevaredåser genanvendes, spares råstoffer i en mængde svarende til fire gange dåsens vægt. Det kræver nemlig fire kilo af jordarten bauxit at fremstille et kilo ny aluminium.

Ifølge en repræsentativ spørgeundersøgelse udført af Verian for Dansk Retursystem, december 2025. 68 pct. af danskerne mener dog, det er bedst for miljøet "at pante dåser og flasker i pantautomater eller butikker", mens 5 pct. mener, det er miljømæssigt bedre at affaldssortere dåser og flasker. Data er indhentet i november.

Behov for bedre kommunikation til borgerne

38 kommuner angiver, at metaffald kun er til drikkevaredåser uden pant. Det er isoleret set korrekt og ikke en fejlvejledning. Desværre står “drikkevaredåser” nævnt som et af de første eksempler i sorteringsvejledningerne på affald, der bør sorteres som metal – også selvom det nævnes, at det gælder dåser “uden pant”.

Derudover viser en del kommuner også fotos af hele og ikke-beskadigede drikkevaredåser, herunder af øl og sodavand fra kendte mærker i selve sorteringsvejledningerne for metaffald. Der er ikke eksempler på fotos med synlige pantmærker, men kommunikationen giver indtryk af, at dåser til drikkevarer – af alle slags – bør sorteres som metaffald.

På grund af grænsehandlen findes der i Danmark drikkevaredåser uden pant. Forbrugerne kan derfor ikke få udbetalt penge ved at aflevere dem i pant- og retursystemet. Det betyder dog ikke, at de bør sorteres som metaffald. Miljømæssigt set ville den bedste vejledning bestå i at fortælle forbrugerne, at drikkevaredåser uden pant med fordel kan afleveres på en af landets 14 pantstationer, som alle tager imod dåser uden pant.

Når drikkevaredåser uden pant kommer ind i pant- og retursystemet, genanvendes dåserne i samme høje kvalitet som dåser med pant og bliver til nye drikkevaredåser igen. Der er således en miljømæssig gevinst ved at returnere udenlandske drikkevaredåser uden pant via pant- og retursystemet frem for at sortere dem som metaffald.

Som udgangspunkt kan alle returautomater modtage ikke-pantbelagte emballager, men detailhandlen er ikke forpligtet til at tage imod emballagerne. I dag tager de fleste dog imod drikkevaredåser med og uden pant.

Dansk Retursystem mener, kommunerne og forsyningsselskaberne med fordel kan vejlede forbrugerne i at aflevere drikkevaredåser på pant- og retursystemets pantstationer eller spørge i det supermarked, hvor de typisk panter deres dåser.

Dansk Retursystems tre anbefalinger

Dansk Retursystem opfordrer kommuner og forsyningsselskaber til at foretage en række justeringer af deres forbrugerrettede kommunikation med henblik på at vejlede forbrugerne på en måde, der sikrer de største miljømæssige gevinster.

1

Tydelig angivelse af, at drikkevaredåser bør pantes – og at det sikrer en større miljøgevinst, end når de sorteres som (metal)affald.

Det bør fremgå, at drikkevaredåser skal pantes, og at dåser uden pant kan afleveres på landets 14 pantstationer og i mange butikkers pantautomater. Derudover bør miljøgevinsten ved pantning beskrives, så borgerne får at vide, hvorfor de ikke skal sortere dåserne som affald.

2

Drikkevaredåser, øl- og sodavandsdåser bør ikke fremgå som eksempler på metalaffald i sorteringsvejledningerne.

Da der er pant på mere eller mindre alle drikkevaredåser solgt på det danske marked, bør de ikke fremhæves i sorteringsvejledningerne. Kommuner og forsyningsselskaber bør fokusere på metalaffald frem for drikkevaredåser. Det er heller ikke hensigtsmæssigt at bruge fotos eller grafiske fremstillinger af drikkevaredåser til at illustrere affaldsfraktionen "metal".

3

Udfas piktogrammet "drikkevaredåser".

Piktogramsystemet er et effektivt redskab til bedre affaldssortering, men da der pant på mere eller mindre alle drikkevaredåser – samt mulighed for at aflevere dem på landets pantstationer og i flere butikker – er der ikke grund til at have et piktogram for drikkevaredåser. Alternativt kan pant-piktogrammet benyttes, når der vejledes i at aflevere drikkevaredåser i pant- og retursystemet. Lige nu betyder drikkevaredåser-piktogrammet nemlig, at en meget lille kategori – kakaomælk og få helt minimale kategorier – har sit 'eget' piktogram. Digitalt kan udfasningen ske hurtigt, mens skiltning og mærkning på affaldsbeholdere løbende bør ændres, når der naturligt sker udskiftning. Piktogrammet bør heller ikke benyttes på genbrugspladser.

Dansk Retursystem vil søge dialog med Kommunernes Landsforening og brancheforeningen Cirkulær med henblik på finde fælles løsninger på udfordringerne og står til rådighed for kommuner og forsynings-selskaber, der ønsker dialog om tilpasning af deres sorteringsvejledninger og øvrig kommunikation om dåser og øvrig pant-emballage.